Bartın Üniversitesi Yayınları No: 23
İslami İlimler Fakültesi Yayın No: 01

GEÇMİŞTEN GELECEĞE AHLÂK

Editör
Doç. Dr. Asife Ünal

Bartın-2015

HIRİSTİYAN AHLÂK İLKELERİNİN TEMELİ OLARAK ON EMİR'İN ANLAŞILMA BİÇİMLERİ

Arş. Gör. Şahin KIZILABDULLAH*

Giriş

On emir[1], Tevrat'ın Çıkış 20/1-17 ve Tesniye 5/6-21 cümleleri arasında zikredilen kurallara verilen addır.[2] Bu emirlerin Hz. Musa zamanına kadar dayandığı kabul edilmektedir.[3] Yahudi şeriatının özü/özeti olarak değerlendirilen bu emirler genellikle iki grupta değerlendirilmektedir.[4] Bu emirlerin ilk üçü birey ile Tanrı'nın ilişkilerini düzenlemeye yöneliktir. Tanrı'ya ortak koşmadan inanmayı, başka Tanrılar edinmemeyi öğütleyen bu emirler on emrin inançla ilgili bölümünü oluşturmaktadır. Sonraki emirler ise daha ziyade bireyin kendisi, ailesi ve toplumuna karşı görev ve sorumluluklarını düzenleyen ahlâki ilkeler olarak değerlendirilmektedir. On emirin gruplandırılması/sınıflandırılması noktasında farklı bakış açıları ile değişik sınıflamalar yapılmaktadır. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir: 1. Tanrı'nın varlığı ve birliği ifade eden, putperestliği ve Tanrı dışında başka ilahlar edinmeyi yasaklayan, Tanrı'nın adını boş yere anmaktan men eden ifadeler. (1-3 Emirler) 2. Şabat gününü tutmayı ve anne-babaya hürmet etmeyi öğütleyen olumlu ifadeler.(4-5 Emirler) 3. Komşuya ve onun adına karşı kötülükleri, adam öldürmeyi ve zinayı yasaklayan olumsuz ifadeler. (6-7 Emirler) 4. Hırsızlık gibi toplumsal hayata yönelik yasakları anlatan ifadeler. (8-10 Emirler)[5]

---

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (İDKAB-Dinler Tarihi), sahinkizilabdullah@gmail.com

1 **1**.Rab benim 2.Rabbin adını boş yere ağza almayacaksın 3.Sept gününü tutacaksın 4.Anne babana saygı göstereceksin 5.Öldürmeyeceksin 6.Zina etmeyeceksin 7.Çalmayacaksın 8.Yalan tanıklıkta bulunmayacaksın 9.Komşunun evine kölesine vs. göz dikmeyeceksin 10.Komşunun hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin.

2 Katolik Kilisesi Çıkış 34. Bab'da on emrin daha eski ve daha doğal şeklinin olduğunu düşünmektedir. Bu bölümü de eklersek Eski Ahitte üç ayrı yerde on emir zikredilmektedir diyebiliriz.

3 A.Küçük-G.Tümer-M.A.Küçük, **Dinler Tarihi**, Berikan Yay., 4. Baskı, Ankara, 2014, s.328; Walter Harrelson, Ten Commandments, **Encyclopedia of Religion**, V. 13, s.9074.

4 David Bohr, **Catholic Moral Tradition**, Our Sunday Visitor Publishing Division, Indiana, 1999, s.46; Küçük-Tümer-Küçük, s.328.

5 Harrelson, s.9074; Salime Leyla Gürkan, **Yahudilik**, İsam Yay., İstanbul, 2008,

1. Yahudilikte On Emir

Yahudi geleneğine göre Tanrı, İsrailoğullarına hayatlarını düzenlemeleri için 248 tanesi olumlu/emirler, 365 tanesi de olumsuz/yasaklar olmak üzere toplam 613 adet "mitsvot" adı verilen kurallar bildirmiştir. Bu emirler, bir Yahudi'nin doğumundan ölümüne kadar hayatına yön veren hukuki, teolojik ve etik kuralları içermektedir. Bir Yahudi'nin Tanrı'yla ve insanlarla ilişkilerini düzenleyen bu emirlerin işaret ettiği suç ve günahların en güzel özetini on emir ifade etmektedir.[6] Yahudi geleneğine göre bu emirlerin ön plana çıkmasının diğer emirlerin göz ardı edilmesi anlamına gelmediği, aksine bu on emir ile diğer emirlerin sürekli olarak hatırlatıldığı düşünülmektedir.[7] Yahudi din adamları, on emrin diğer tüm mitsvaları içerdiğini kabul etmektedir.[8] On Emir Tanrı'nın İsrailoğulları ile Sina Dağında yaptığı antlaşmanın şartları olarak görülmektedir. Bundan dolayı Hz. Musa, İsrailoğullarından bu emirleri sabah akşam tekrarlamalarını ve çocuklarına öğretmelerini istemiştir. Rabbiler, on emirin Yahudi geleneğindeki bu ağırlığını, onların zaman ve mekân üstü evrensel değerler olmasına bağlamaktadır.[9]

2. İslâm ve On Emir

İslâm Geleneğinde on Emir olarak ifade edilen bir liste bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Yahudi ve Hıristiyan geleneğindeki on emir ile benzer içeriğe sahip Kuran ayetleri bulunmaktadır. Özellikle Enam Suresi 151-152. ayetleri ile İsra Suresinin 22-39. ayetlerinde zikredilen 12 emir ve yasak, on emirin bir benzeri olarak değerlendirilmektedir.[10] Hz. Muhammed'in kendi görevini, önceki peygamberlerin mesajını tasdik ve tamamlama olarak ifade etmiş olması bu benzerliği tabii kılmaktadır. Hz. Musa'nın Sina Dağında aldığı vahye Kuran'da işaret edilmekte ancak ayrıntı verilmemektedir.[11] İslâm ile birlikte hemen her dinde kişisel, aile içi ve toplumsal bağlamda insanlar arası ilişkileri

---

s.145; Yusuf Besalel, **Yahudilik Ansiklopedisi**, Gözlem Yay., c.2, s.453-454.

6 Gürkan, s.145.

7 William K. Mahony, Spiritual Discipline, **Encyclopedia of Religion**, V. 13, s. 8706.

8 Mitsvot, çev: Şeli Toros-Jak Pardo, Gözlem Yay., İstanbul, 2009, s.17.

9 Besalel, c.2, s.453-454.

10 Küçük-Tümer-Küçük, s.328.

11 Araf 7/142-155; Taha 20/80-98; Sina dağındaki vahiy ile ilgili ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Mustafa Sinanoğlu, Eski Ahid ve Kuran-ı Kerim'de Sina Vahyi, **İslam Araştırmaları Dergisi**, S. 2, İstanbul, 1998, s.1-22.

düzenleyen benzer bir takım kurallar bulunmaktadır.[12]

3. Hıristiyanlıkta On Emir

Hıristiyan inancına göre insan (İnsanoğlu) Adem ve Havva'nın cennetten kovulmasına sebep olan asli günahın sorumluluğu ile dünyaya gelmektedir. Mesih'in gelişine kadar bu günahın boyunduruğundan kurtulmak için yasa çerçevesinde mücadele etmiş ancak başarılı olamamıştır. Bu sebepten Tanrı Mesih'i çarmıhta feda ederek günahın sorumluluğunu kaldırmış ve kurtuluş gerçekleşmiştir. Hıristiyanlığın temelinde olan bu inançtan dolayı Hıristiyanlar genel olarak Mesih'in kefareti dolayısıyla yasadan muaf olduklarını kabul etmektedirler. Yeni Ahit'te bu durumu destekleyen birçok ifade bulmak mümkündür. Pavlus'un, "Ama iman gelmiş olduğundan, artık Yasa'nın denetiminde değiliz"[13], "Kurallarıyla bize karşı ve aleyhimizde olan yazılı antlaşmayı sildi, onu çarmıha çakarak ortadan kaldırdı."[14] ve "Oysa her iman edenin aklanması için Mesih, Kutsal Yasa'nın sonudur."[15] şeklindeki ifadeleri bu inancın temellerini oluşturmaktadır. Ancak bu ifadelerin yanında Hz. İsa'nın kendisinden önce gelenlerin sözlerini geçersiz kılmak için değil tamamlamak için geldiğini[16] ifade etmiş olması büyük bir tartışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eski Ahit'in Hıristiyanlar için bağlayıcı olup olmadığı veya ne ölçüde bağlayıcı olduğu konusu bu tartışmanın da üzerine bina edildiği başka bir tartışma zeminidir. Bu tartışma, Emirlerden kasıt Hz. Musa'ya gelen 613 emrin tamamı mıdır?, Bu emirlerin asgarisi nedir?, Hıristiyanlar için ne ölçüde bağlayıcıdır? gibi sorular etrafında devam etmektedir.[17] On emir söz konusu olduğunda Hz. İsa'nın kendisini takip edenlere verdiği öğütlerde yeni bir yoruma gittiği açık bir şekilde görülmektedir. Hz. İsa, Eski Ahit'te zikredilen emirleri hatırlatarak onları daha geniş bir şekilde yorumlamaktadır. Hz. İsa'nın zina ile ilgili şu buyruğu bunun bir

---

12 Ayrıntılı bilgi için bkz. Mahony, s.8699-8707.

13 Galatyalılar 3/25.

14 Koloseliler 2/14.

15 Romalılar, 10/4.

16 Matta 5/17-19: ""Kutsal Yasa'yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim. Size doğrusunu söyleyeyim, yer ve gök ortadan kalkmadan, her şey gerçekleşmeden, Kutsal Yasa'dan ufacık bir harf ya da bir nokta bile yok olmayacak. Bu nedenle, bu buyrukların en küçüğünden birini kim çiğner ve başkalarına öyle öğretirse, Göklerin Egemenliğinde en küçük sayılacak. Ama bu buyrukları kim yerine getirir ve başkalarına öğretirse, Göklerin Egemenliğinde büyük sayılacak."

17 Robert M. Johnston, The Least of The Commandments": Deuteronomy 22: 6- 7 In Rabbınıc Judaısm And Early Chrıstıanıty, **Andrews University Seminary Studies**, Autumn 1982, Vol. 20, No. 3, p.206.

örneğidir: "'Zina etmeyeceksin' dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, bir kadına şehvetle bakan her adam, yüreğinde o kadınla zina etmiş olur."[18] Bu noktada farklı Hıristiyan mezhepleri tarafından değişik kabul ve yorumlar yapılmaktadır.

3.1. Katolik Kilisesinde On Emir

Katolik Kilisesi, geleneksel Hıristiyanların yaşamı için "doğal yasa" terimini kullanmaktadır.[19] Bu yasa Tanrı tarafından insanlara zorla kabul ettirilen dışsal zorlamalar değil insanın varoluşundan getirdiği içsel, temel ahlâki prensiplerdir. Dolayısı ile bu prensipler tüm insanlar, zamanlar, mekânlar ve durumlar için geçerli kabul edilmektedir.[20] Kilise bu yasanın açıklanması, öğretilmesi, yorumlanması görev ve sorumluluğunun Hz. İsa'dan havari Petrus'a ve ondan da kopmaz bir silsile ile Katolik Kilisesine ait olduğunu iddia etmektedir.[21] Katolik Kilisesi, Eski Ahit'te bildirilen on emrin Hz. İsa'nın yeni yasası ile uyum içerisinde olduğunu hatta yeni yasanın on emri daha belirgin hale getirdiğini belirtmektedir.[22] Kilise bu buyruklarla Tanrı'nın öğretisinin ne olduğunu anlamak gerektiğine vurgu yaparak, Tanrı'nın öğretisinin ilk olarak O'na sevgi ile hizmet etmek olduğunu dile getirmektedir. İkinci olarak ise komşuya koşulsuz saygı göstermek gelmektedir. Hz. İsa, tüm peygamberlerin öğretisinin özeti olarak bunu şu şekilde dile getirmektedir: "İsa ona şu karşılığı verdi: " 'Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla seveceksin.' İşte ilk ve en önemli buyruk budur. İlkine benzeyen ikinci buyruk da şudur: 'Komşunu kendin gibi seveceksin.' Kutsal Yasa'nın tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanır."[23] Hz. İsa'nın bu buyruğundan dolayı kilise on emirin bu iki ilke çerçevesinde anlaşılması ve yorumlanması gerektiğini belirtmektedir.[24] Kiliseye göre on emir, tam bir birlik içerisinde kabul edilmelidir. Çünkü bir insan Tanrı'ya inanmadan başkalarına saygı duyamaz, yarattıklarının hepsini sevmeden de Tanrı'yı gerçekten sevmiş olamaz.[25]

Hz. İsa, İncillerde on emri yorumlamakta ve onaylamaktadır. Gerçek yaşama kavuşmak için gereken iyiliğin ne olduğu hakkında

---

18 Matta 5/27-28.

19 **Catechism of the Catholic Church**, Paulist Press, New Jersey, 1994, s.502-503.

20 Bohr, s.46.

21 **Hıristiyan İnancı**, Ohan Matbaacılık, İstanbul, 1994, s.200.

22 **Catechism of the Catholic Church**, s.498;

23 Matta 22/37-40.

24 **Catechism of the Catholic Church**, s.499; Frank K. Flinn, **Encyclopedia of Catholism**, Facts on File, New York 2007, s.592.

25 **Catechism of the Catholic Church**, s.502.

sorulan bir soruya Hz. İsa şu cevabı vermektedir: "O'nun buyruklarını biliyorsun: 'Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, kimsenin hakkını yemeyeceksin, annene babana saygı göstereceksin.'"[26]. Bir başka yerde Hz. İsa bu ifadelere 'Komşunu kendin gibi seveceksin.' "[27] ilavesini yapmaktadır. Kiliseye göre, bu kurallar Hıristiyanlara, Tanrı'nın Hz. İsa'yı ve Hz. İsa'nın onları sevdiği gibi birbirlerini sevmeyi emretmektedir. Kilise Hz. İsa'nın, Yahudi şeriatını ortadan kaldırmadığını ancak onu daha da belirginleştirdiğini ifade etmektedir.[28] Kilise, onun, aynı zamanda on emri de iki temel konuda özetlediğini kabul etmektedir. Katolik Kilisesi, Çıkış 34. Bab'daki on emir ifadelerini daha eski ve daha doğal bulmaktadır.[29] Bu yaklaşımı onların Tanrı'ya ibadet için Pazar gününü tayin etmelerini de desteklemektedir. On emrin zikredildiği diğer iki bölümde[30] "şabat" günü zikredilirken burada isim zikredilmemekte, sadece altı gün çalışılacak yedinci gün dinlenilecek ifadesi kullanılmaktadır.

Katolik Kilisesinin geleneğinde, özellikle Aziz Augustine'den itibaren, on emir kilise ilmihalinde önemli bir yer edinmeye başlamıştır. 15.yy'da ise olumlu cümlelerle, ezberlenmesi kolay bir şekle getirilmiş ve bu şekli ile günümüze kadar ibadetlerde kullanılır olmuştur. Bu şekilde, on emir Hıristiyan ahlâk ilkelerinin temelinde yer almıştır.[31] Kilisenin kurtuluş algısı çerçevesinde bu emirler, Hıristiyan yaşamının merkezi değil, Hıristiyan ahlâkının temel değerleri olarak ele alınmakta ve sadece emirlerin yerine getirilmesi ile tam manası ile Hıristiyan yaşamı sağlanmış olmamaktadır. Kiliseye göre, bu değerlerin ötesindeki kutsanmışlığı elde etmeye çalışmak bir Hıristiyan'ın kurtuluşu için gereklidir. Sadece yasa ile kurtuluşa ermek mümkün değildir.[32]

3.2. Ortodoks Kilisesinde On Emir

Ortodoks Kilisesi on emri sadece Hz. Musa zamanını ilgilendiren bir emirler manzumesi olarak görmemektedir.[33] Ortodoks Kilisesine

---

[26] Markos, 10/19; Luka 18/20

[27] Matta 19/18-19

[28] Örneğin Kiliseye göre, boşanma konusunda Yahudi Şeriatında belirli kurallar çerçevesinde izin verilirken Hz. İsa bunu tamamen yasaklamıştır. Bkz. Matta, 19/3-9.

[29] Flinn, s.591.

[30] Çıkış 20/1-17, Tesniye 5/6-21.

[31] Hakan Olgun, **Kalvinizm'de On Emir**, Eski Yeni Yay., Ankara, 2012, s.15; **Catechism of the Catholic Church**, s.502

[32] **Hıristiyan İnancı**, s.201-202.

[33] H. H. Pope Shenouda III, **Contemplations on the Ten Commandments Volume I,** Trans: Mrs. Wedad Abbas, Cairo, 1997, s.7.

göre on emir, tüm şeriatın özü olması ve Tanrı tarafından iki defa yazılması/yazdırılması dolayısıyla büyük bir öneme sahiptir.[34] Dahası Kilise on rakamına da özel bir anlam yüklemekte ve onun mükemmelliğin sembolü olduğunu dile getirmektedir.[35] Onlara göre özellikle sosyal hayatta, yardımlaşmanın ilkeleri ve sınırlarına dair kuralları on emir içerisinde bulmak mümkündür.[36] Ortodoks Kilisesine göre on emir iki bölümde ele alınmalıdır ki, bunların biri Tanrı Sevgisiyle diğeri ise Komşu sevgisiyle ilişkilidir. Ortodokslar da diğer Hıristiyan gruplarla benzer bir şekilde bu on emrin tamamının Tanrı ve komşu sevgisinde özetlendiğini kabul etmektedirler. Kilise, Tanrı tarafından yaratılmış olmalarından dolayı, on emirde zikredilen komşu ile tüm insanların kastedildiğini belirtmekle birlikte, inançta bir oldukları Hıristiyan kardeşlerini ise iki kat komşu olarak nitelendirmektedir. Kilise tarafından, on emrin başlangıcı olarak kabul ettikleri Tanrı sevgisinin, bireyin kendi varlığını ve komşusunu sevmesini kuşatacak şekilde olduğu benimsenmiştir.[37] İkon kullanma geleneğine sahip bir kilise olarak Ortodoks Kilisesi bu ikonları, Tanrı'yı hatırlatan şeyler olarak görüldükçe ikinci emir ile çelişkili bir şekilde bulmamaktadır.[38] Kilise, Azizlerin, Meryem'in ve Hz. İsa'nın resim ve ikonlarını onlara duydukları saygının bir göstergesi olarak koruduklarını ifade etmektedir. İkinci emrin açıklaması kapsamında, bu resimlere karşı bir tapınmanın söz konusu olmadığı dile getirilmektedir.[39] Şabat kelimesini diğer Hıristiyan gruplar gibi dinlenme anlamında değerlendiren Ortodoks Kilisesi, Şabat'ın bir sembol olduğunu kabul etmektedir. O günde dinlenmeden kastın ise Tanrı'yı anmak anlamına geldiğini ifade etmektedir.[40] Ortodoks Kilisesi, insanlarla ilişkileri düzenleyen bölümün anne-babaya hürmet ve saygı ile başlamasına özel bir anlam vermektedir. Kiliseye göre bu emir insani ilişkilerin en başında gelmektedir. Öldürmemek, zina etmemek ve komşuluk ilişkileri ise bu emrin takipçisi konumundadırlar. Emirdeki anne-babanın öncelikli olarak, doğal/biyolojik ebeveynliği, devamında ise akrabalar, aile büyükleri, öğretmenler ve din adamlarından oluşan daha geniş bir grubu ifade ettiği düşünülmektedir.[41]

---

[34] Pope Shenouda III, s. 8-9.
[35] Pope Shenouda III, s. 9-11.
[36] Philip Schaff, **Creeds of Christendom, V. II**, CCEL, s. 444.
[37] Schaff, s.501-502.
[38] Schaff, s. 505.
[39] Pope Shenouda III, s.45.
[40] Pope Shenouda III, s.81
[41] H. H. Pope Shenouda III, **Contemplations on the Ten Commandments Volume II**, s.10-11.

1.3. Protestan Kiliselerde On Emir

Protestan gelenek içerisindeki kiliselerin on emir yorumlarında genel bazı özellikler dikkati çekmektedir. Bunlar, emirleri daha geniş bir anlama sahip olarak yorumlamak, olumlu ifadeleri olumsuz önermeler şeklinde de yorumlamak, olumsuz ifadeleri olumlu şekilleri ile anlamaktır. Reform sonrası ortaya çıkan grupların on emri kilise ve devlet arasındaki ayırıma temel teşkil edecek şekilde anladıkları dahi görülmektedir. Püriten Roger Williams (1603–83) on emirdeki Tanrı'ya karşı ve insana karşı görevleri ilgilendirenler şeklindeki ayırımın kilise ve devlet ayrılığının bir delili olarak değerlendirmektedir.[42]

1.3.1. Calvin'de On Emir

Calvin,[43] Hıristiyan ahlâkının temelindeki on emri "Sevgi Kuralları" veya "Sevgi Kanunu" olarak isimlendirmektedir.[44] On emrin sınıflandırılması noktasında Calvin de emirleri iki grupta ele almak eğilimindedir. Bunlardan ilki Tanrı'ya karşı (Tanrı'yı Sevmek İçin Gerekli Olanlar), ikincisi ise insana karşı (Komşularımızı Sevmek İçin Gerekli Olanlar) görevleri ortaya koyanlardır. Calvin, bu sınıflandırmasını İncil'deki şu ifadelere dayandırmaktadır: "..İsa ona şu karşılığı verdi: 'Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla seveceksin.' İşte ilk ve en önemli buyruk budur. İlkine benzeyen ikinci buyruk da şudur: 'Komşunu kendin gibi seveceksin.'"[45] On emir yorumunda özellikle Calvin'i farklı kılan bir yön emirlere verdiği anlam genişliğidir. Bu manada Calvin, emirlerin bir harici ve bir de deruni anlamları olduğunu dile getirmektedir. Bu yaklaşımı sebebiyle tüm emirleri daha geniş bir anlam yelpazesine sahip şekilde açıklamaktadır. Örneğin, Calvin, "öldürmeyeceksin" emrini "komşuna hiçbir şekilde zarar vermeyeceksin" şeklinde genişletmektedir. Luther'de de benzer şeklini görebileceğimiz gibi Calvin, olumlu emirleri olumsuzu, olumsuz emirleri de olumlu

---

42 **Katolik Ansklopedi,** s592.

43 John Calvin, 1509 yılında Fransanın Noyon şehrinde dünyaya gelmiştir. Dini alt yapıya sahip bir ailenin çocuğu olan Calvin Paris'de Teoloji eğitimi almıştır. İlk Kitabı olan On Clemency'yı 1532 yılında yayımlamıştır. Protestan kilisenin teolojik yaklaşımını sistemli hale getiren Calvin bu görüşlerini "Institutes of the Christian Religion" adlı kitabında ele almıştır. Görüşlerini Cenova'da kurduğu kilisede uygulama fırsatı bulmuştur. Bkz. Brıan G. Armstrong, **Encyclopedia of Religion,** V.3, p. 1374-1377.

44 I.John Hesselink, **Calvin's First Catechism,** Westminster John Knox Press, Louisville 1997, s.80.

45 Matta 22/37-39; John Calvin, **The Institutes of the Christian Religion,** 2,8,11, Trans.: Henry Beveridge, CCEL, 1845, s.308; Hesselink, s.77.

karşılıkları ile ifade etmektedir. Örneğin "Anne-babana saygı göstereceksin" emrini "Anne-babana saygısızlık ve nezaketsizlik etmeyeceksin", aynı şekilde "Zina etmeyeceksin" emrini de "Evlilikte sadık/dürüst yaşama sahip olacaksın" şeklinde izah etmektedir.[46] Calvin'in on emiri yorumlamada dikkat çektiği üç nokta bulunmaktadır. Bunlar derûnî anlam, pozitif ifadelerle yorumlama ve Tanrı ile komşu sevgisine götürecek bir şekildeki anlama olarak ifade edilmektedir. Yasa, bu anlama biçimi ile incelendiğinde ancak, İsa'nın yaklaşımını yakalama fırsatı elde edilmiş olacaktır. Yanlış anlama ve yorumlamalardan kurtulmanın yolu Hz. İsa'yı dikkate almak suretiyle gerçekleştirilebilecektir.[47]

3.3.2. Luther'de On Emir

Hiç şüphesiz Luther, Hıristiyan tarihinde yaptığı yorumlar ve açtığı çığır ile en büyük değişiklikleri gerçekleştirmiş teologlardan birisi olarak kabul edilmektedir. O, Uzun İlmihalinde Hıristiyan ahlâkını ilgilendiren konuları ele almış ve on emir ile ilgili düşüncelerini ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Luther'in teolojisinde kurtuluşa ermek ancak iman ile mümkündür, iyi davranışlarla kurtuluşa ermek mümkün değildir. Hatta O, Pavlus'un imanla yapılmayan her şeyi günah olarak ifade etmesini delil göstererek imansız bir şekilde yapılacak eylemlerin kurtuluşa hizmet etmek bir yana günahtan öteye geçemeyeceğini düşünmektedir. Luther, on emir ile Hz. İsa'nın tavsiyeleri arasındaki benzerlikleri, dini eylemsizlik bakış açısı ile izah etmekte ve onları ahlâki olarak yorumlamaktadır.

Luther, on emri ele alırken ilk emri diğer bütün emirler için ön şart haline getirmektedir. Ona göre, bu emre uyulduğunda diğerlerine de uymak mümkündür, ilk emir hakkı ile yerine getirilemez ise diğer emirlerin herhangi bir anlamı kalmamaktadır. Luther, insan kardeşlerimiz ile kuracağımız iyi ilişkilerinde bu ilk emre uymakla mümkün olacağını belirtmektedir. "Allah'tan başka ilahın olmayacak" ifadesi onun için, "Kişinin bütün yüreğiyle ona güvenmesi ve inanmasından başka bir şey değildir" anlamına gelmektedir.[48] O, ilk emirle yüreklere Allah'ın öğretildiğini, ikinci emirle ise dudaklara yol gösterildiğini kabul etmektedir.[49] Luther, "Şabat"ın kelime anlamının "dinlenmek" olduğunu hatırlatmakta ve haftanın diğer günlerinde çalışan Hıristiyanların bu dinlenme gününde Tanrı Kelamını

---

[46] Calvin, 2,8,8 s.306-307; Hesselink, s.79; Thomas K. Johnson, **Interpreting the Ten Commandments: A Study in Special Hermeneutics**, Theological Accent, Martin Bucer Seminar, 2005, s.5.

[47] Hesselink, s.78-79.

[48] Martin Luther, **Uzun İlmihal**, çev. Nur Nirven, GDK, İstanbul, 2011, s.23-26.

[49] Luther, s.34.

öğrenmekle vakit geçirmeleri gerektiğini dile getirmektedir. Yine O, Yahudi şeriatında anlaşıldığının aksine bu günün mutlaka cumartesi olmasının gerekmediği, hiçbir günün diğerinden farkının olmadığını düşünmektedir. Nitekim ona göre, yapılan işler o zaman dilimini kutsal kılmaktadır. Bundan dolayı Luther, ilkçağlardan itibaren toplanma gününün Pazar olarak uygulanması, farklı uygulamalarla halkın zihninde kargaşa oluşturmamak gerektiği gibi gerekçelerle bu uygulamanın devam ettirilmesinin doğru olacağını belirtmektedir.[50] Luther, anne-babaya hürmetin Tanrıya inanmaktan hemen sonra gelmesine dikkat çekmektedir. Ancak buradaki anne-babayı gerçek manasının yanında, köleler için, efendileri, vatandaşlar için yöneticileri şeklinde anlamakta ve onlara itaatin gerektiğini bu emre bağlamaktadır. Ruhban sınıfını ise bu anlam genişliğine dâhil etmemektedir.[51] Luther, "öldürmeyeceksin" emrini, kötülüğe engel olmayı da kapsayacak şekilde genişletmekte, aynı şekilde "zina etmeyeceksin" emrinin zina fiilinin yanı sıra, zinanın her türlü nedeni, güdüsü ve yolunu da kapsayacak şekilde bir geniş çerçevede anlamaktadır. Yasaklayıcı ifadelerin emredici yönlerini dikkate alarak Luther, bu emrin evlilik hayatını teşvik ettiği ve onurlandırdığı şeklinde yorumlamaktadır.[52] "Çalmayacaksınız" dendiğinde Luther bunu sadece para çalmak olarak değil, ticarette, üretimde vb alış-verişin yapıldığı her yerde malların ele geçirilmesi olarak yorumlamaktadır.[53] Komşuluğu ilgilendiren son emirleri Luther İncil'in "İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız siz de onlara öğle davranın"[54] talimatı çerçevesinde anlamaktadır.

Netice olarak Luther, on emri, Tanrı'yı hoşnut etmenin rehberi olarak görmekte ve ona layıkıyla bağlı kalmanın yapılabilecek en üstün görev olduğunu vurgulamaktadır. Hemen her konuda olduğu gibi Luther bu görüşlerini de Katolik Kilisesini eleştirerek noktalamaktadır ve onları on emri layıkıyla uygulamayan, aynı zamanda o emirlerin yerine başka bir takım kurallar ihdas eden

---

50 Luther, s.42-44.

51 Luther, s.48-62; Hakan Olgun, **Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto**, Fecr Yay., Ankara, 2001, s.108.

52 Zina etmeyeceksin emrinin bu şekilde yorumu Katoliklerin yorumu ile çok büyük bir farklılık göstermektedir. Luther ve Calvin'in yorumlarının etkisinin olduğu Metodist Kilisesi evlilik konusunda farklı bir anlayışa sahiptir. Evliliği yasaklamamakla beraber, evliliğin ibadetlerin önünde bir engel oluşturabileceği düşüncesi ile teşvik edici de olmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bayram Polat, **Evanjelik Bir Hareket Olarak Metodist Kilisesi**, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2008, s. 158-159.

53 Luther, s.77-78.

54 Matta 7/12.

insanlar olarak görmektedir.[55]

Sonuç

On emir Hıristiyan Teologlar tarafından, on emrin Hıristiyan hayatındaki yeri, bireyin kurtuluşuna katkısı, şeriatın bağlayıcılığı gibi noktalarda ele alınmaktadır. Hıristiyan Mezheplerinin on emiri yorumlamalarında bir takım farklık görülebilmektedir. Bu yorum farklarında Protestan Kiliselerin yorumlarının birbirlerine daha yakın olduğunu ifade edilebilir. Ancak tüm Hıristiyan gruplar on emri, Yahudi geleneğindekinden farklı şekilde değerlendirmekte, şeriatın özü olarak görmekte, Hz. İsa'nın İncillerde ifade ettiği anlam genişliği çerçevesinde ele almakta ve Tanrı ve İnsan ile ilişkileri düzenleyen iki ana grupta özetlemektedir. Aynı zamanda on emir, Hıristiyan ahlâkının da temeli olarak görülmektedir.

Kaynakça

A.Küçük-G.Tümer-M.A.Küçük, Dinler Tarihi, Berikan Yay., 4. Baskı, Ankara, 2014.

Bayram Polat, Evanjelik Bir Hareket Olarak Metodist Kilisesi, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2008.

Brıan G. Armstrong, Encyclopedia of Religion, V.3, Ed. Lındsay Jones, Thomson Gale, New York, 2005.

Catechism of the Catholic Church, Paulist Press, New Jersey, 1994.

David Bohr, Catholic Moral Tradition,Our Sunday Visitor Publishing Division, Indiana, 1999.

Frank K. Flinn, Encyclopedia of Catholism, Facts on File, New York 2007.

H. H. Pope Shenouda III, Contemplatıons on the Ten Commandments Volume I, II, Trans: Mrs. Wedad Abbas, Cairo, 1997.

Hakan Olgun, Kalvinizm'de On Emir, Eski Yeni Yay., Ankara, 2012.

....., Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto, Fecr Yay., Ankara, 2001.

Hıristiyan İnancı, Ohan Matbaacılık, İstanbul, 1994.

I.John Hesselink, Calvin's First Catechism, Westminster John Knox Press, Louisville ,1997.

John Calvin, The Institutes of the Christian Religion, 2,8,11, Trans.: Henry Beveridge, Christian Classics Ethereal Library, 1845.

Martin Luther, Uzun İlmihal, çev. Nur Nirven, Gerçeğe Doğru Kitapları, İstanbul, 2011.

[55] Martin Luther, **age**, s.100-102.

Mustafa Sinanoğlu, Eski Ahid ve Kuran-ı Kerim'de Sina Vahyi, İslâm Araştırmaları Dergisi, S. 2, İstanbul, 1998.

Philip Schaff, Creeds of Christendom, V. II, Christian Classics Ethereal Library, http://www.ccel.org/ccel/schaff/creeds2.html

Robert M. Johnston, The Least of The Commandments": Deuteronomy 22: 6- 7 In Rabbınıc Judaısm And Early Chrıstıanıty, Andrews University Seminary Studies, Autumn 1982, Vol. 20, No. 3.

Salime Leyla Gürkan, Yahudilik, İsam Yay., İstanbul, 2008.

Thomas K. Johnson, Interpreting the Ten Commandments: A Study in Special Hermeneutics, Theological Accent, Martin Bucer Seminar, 2005.

Walter Harrelson, Ten Commandments, Encyclopedia of Religion, V. 13, Ed. Lındsay Jones, Thomson Gale, New York, 2005.

William K. Mahony, Spiritual Discipline, Encyclopedia of Religion, V. 13, Ed. Lındsay Jones, Thomson Gale, New York, 2005.

Yusuf Besalel, Yahudilik Ansiklopedisi, Gözlem Yay., c.2. İstanbul, 2001.